

RECORDING WORKS OF UKRAINIAN DIASPORA ARTISTS: HISTORY AND MODERNITY

ЗВУКОЗАПИСНА ТВОРЧІСТЬ МИТЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Dutchak V. H.   **Дутчак В. Г.**

*Doctor of Arts, Professor,
Head of the Music Ukrainistics and Folk
Instrumental Art Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

*доктор мистецтвознавства,
професор,
завідувачка кафедри музичної
україністики та народно-
інструментального мистецтва
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Процеси актуалізації досліджень творчості митців української діаспори є неможливими без джерельної бази, що охоплює безпосередньо доступ до їх спадщини – музичної, образотворчої, декоративно-ужиткової тощо. З позиції музичної – це звукозаписи творчих напрацювань – аудіо– чи відео-записи (студійні альбоми, концерти, імпровізації та ін.). Ці звукозаписи складають своєрідний каталог творчості митців (солістів, колективів, диригентів) – дискографію (фр. *disque* – диск, платівка та грец. *grapho* – пишу), що вміщує як опис змісту й оформлення платівок, плівок, дисків тощо, так і інформацію про можливості доступу до ресурсу (розміщення у вільному чи обмеженому доступі в інтернеті – веб-сайти, блоги чи комплексні музичні портали).

Звукозаписи митців української діаспори можна умовно розділити за декількома напрямками – фольклорний, академічний, естрадно-популярний з проміжними формами, що синтезують певні елементи кожного з них. Представники української еміграції початку ХХ ст. найперше продукували звукозаписи етнографічно-фольклорного характеру. І. Клименко зауважує: «<...> традиційно налаштований соціум слов'янських іммігрантів зустрівся зі світом технічних новинок та вільного ринку, керованого живим попитом. Попит такого соціуму сприяв етнічним звукозаписам: вони продукувались поряд з «артистичними», але були більш привабливими для значного прошарку покупців» [4, с. 281]. Стосовно звукозаписів академічного професійного спрямування, то ситуацію початку ХХ ст. дуже виразно окреслив С. Максимюк: «<...> енергія та інтелектуальна сила еміграції

згоряла в той час переважно в напрямі її громадсько-політичних зобов'язань і потреб, насамперед, для внутрішньої організації та для освідомлення зовнішнього світу про дійсні прагнення українського народу. Культурна діяльність і надбання, спеціально такі як грамофонні записи, були тільки принагідним явищем, в більшості результатом намагань поодиноких мистців чи груп» [6, с. 81]. Попри те, напрацювання митців у сфері звукозапису починають поступово ставати важливою формою збереження виконавських здобутків, можливістю комунікації з аудиторією у всьому світі, а також з метою використання в медіа (найперше, на радіо).

Вже з другої половини ХХ ст., особливо після третьої еміграційної хвилі, митці-музиканти фіксують свій доробок, акцентуючи увагу не лише на виконавсько-інтерпретаційних аспектах звукозапису, але й на національно-ідентифікаційних та ідеологічно-політичних, записуючи твори заборонених та репресованих в Радянській Україні композиторів, пісні патріотичного спрямування, періодів визвольних змагань (пісні козаччини, січових стрільців, воїнів УПА), музичну шевченкіану, франкіану та ін., духовну літургійну та паралітургійну музику. Ці звукозаписи активно популяризуються на радіо, телебаченні, розповсюджуються шляхом тиражування.

Упродовж періоду боротьби за відновлення української державності з кінця 80-тих рр. ХХ ст., зацікавленість до творчості музичних діячів діаспори значно зростає. Одними з перших ефектів впливу таких записів стали пісні відомої співачки українського походження Квітки Цісик (США) з творами її двох українських альбомів – «Квітка» та «Пісні з України». Вони синтезували в собі як естрадно-популярний, так і академічний напрям, відкрили цілком новий вимір можливостей українського сценічного виконавства. Для бандурного мистецтва України знайомство із творчістю бандуриста Зіновія Штокалка (США) слугувало поштовхом для відродження як бандури харківського типу – діяльність професора В. Герасименка (Львів) як майстра бандур, так і думової епічної творчості (Т. Лазуркевич, Д. Губ'як та ін.).

Вже наприкінці 90-тих рр. актуалізується потреба в диджиталізації творчості митців (солістів та колективів) діаспори шляхом не лише переведення з аналогових носіїв у цифровий формат, але й можливості онлайн-доступу. Також паралельно, відбувається оцифрування творчості виконавців, ініційоване приватними особами або організаціями, зокрема, виконавський аудіо-спадок співака й бандуриста Володимира Луціва (Великобританія), бандуриста Зіновія Штокалка (США), співака Йосипа Гошуляка (Канада) та ін. Наприклад, бандурні традиції Тернопільщини репрезентовані реставрованими звукозаписами квартету бандуристів ансамблю «Бурлака» (Беларія-Ріміні, Італія, 1945–1947; Англія, 1947–1949) та концертів *Ярослава Бабуняка* в Англії (1952–1954), оригінальних

музичних творів *Зіновія Штокалка* – аудіоальбом «Відлуння століть» (2008), що вміщує понад сотню різножанрових зразків.

У 2009 р. вийшов ювілейний комплект компакт-дисків Володимира Луціва – тридискова колекція («серіал») із записами його найкращих творів. У його основу лягли записи різних років, видані на платівках і переведені в цифровий варіант (55 творів). До перезаписаних дисків В. Луціва увійшов різноматематичний репертуар – «З Україною в серці», «Українські пісні й думи», «Міжнародні пісні». Тут співак і бандурист репрезентує різножанрову творчість – від народного епосу до естрадно-популярних творів, а також можливості інструмента бандури харківського типу з індивідуальною системою перемикування тональностей (англійського майстра В. Гляда), її поєднання з камерним оркестром [1, с. 301].

Комплект з 3 CD «У поклоні Кобзареві» Йосипа Гошуляка (2012) репрезентує монотематичний підхід виконавця до диджиталізації власної творчості, присвячений 200-літтю від дня народження Т. Шевченка. До дисків увійшли твори композиторів М. Лисенка, В. Барвінського, М. Леонтовича, К. Стеценка, Л. Ревуцького, Д. Січинського, С. Людкевича, О. Бобикевича, М. Вериківського, М. Фоменка, Ф. Глушка, А. Кос-Анатольського, записані співаком упродовж 60–80-тих рр. у співпраці з акомпаніаторами-піаністами, колективами – Капелою бандуристів ім. Т. Шевченка (США), Торонтонським симфонічним оркестром (Канада) [3, с. 376].

Оригінальний аудіо-проект «Українська мистецька пісня» репрезентує сьогодні британський оперний співак українського походження Павло Гуньках [7]. Його метою стали аудіо-записи камерно-вокальних творів українських композиторів – солоспівів Кирила Стеценка, Миколи Лисенка, Якова Степового, Дениса Січинського, Стефанії Туркевич-Лукиjanович, Станіслава Людкевича – біля 500 звукових треків, що доступні на iTunes, а також безкоштовні партитури на сторінці проекту.

Сьогодні доступність до музичної творчості митців української діаспори забезпечується активністю засновників музичних онлайн-порталів – «Українські пісні» [8], «Золотий фонд української естради» [2] та ін. Портали містять не лише власне записи в mp3 форматі, але й інформацію (узагальнену або гіперпокликання на інші джерела) про авторів творів та виконавців. Окремі сайти пропонують тексти і акордову основу для гітарного акомпанементу, також покликання на нотні тексти у доступі, midi-формати та ін. Групування та навігація сайтів дозволяє здійснювати пошук за алфавітом авторів – композиторів чи виконавців, назвою твору, жанром чи тематикою.

Багато музичних записів української діаспори окремими файлами, подкастами й радіопередачами, також сьогодні розміщені на звукових сайтах Soundcloud та iTunes, відеосайті YouTube, на сторінках у соціальних мережах, зокрема Facebook, де популяризуються інформаційні, візуальні та звукові матеріали. Загалом, цифровізація, каталогізація та систематизація музичної спадщини митців української діаспори – процес багатогранний, що потребує взаємодії дослідників різних галузей мистецтвознавства і культурології як з України, так і з діаспори, проте надзвичайно важливий з позиції збереження та популяризації української музичної спадщини у світі.

Література:

1. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя XX – початку XXI століття: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. 488 с.; іл.
2. Золотий фонд української естради. URL: <https://uaestrada.org>
3. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі XX століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
4. Клименко І. Дискографія української автентичної етномузики: проблеми першопрохідця. *Вісник Львівського ун-ту. Серія Філологія*. В. 43. Львів, 2010. С. 272–293.
5. Клименко І. Дискографія української етномузики (автентичне виконання). 1908–2010: Ілюстрований хронологічний реєстр з анотаціями і показниками. К., 2010. 360 с.
6. Максимюк С. З історії українського звукозапису та дискографії. Львів; Вашингтон: Видавництво Українського Католицького ун-ту, 2003. 288 с.
7. Українська мистецька пісня. URL: <https://ukrainianartsong.art/ua/>
8. Українські пісні. URL: <https://www.pisni.org.ua/>
9. Dutchak V. Sound recording dynamics in Bandura Art of Ukrainian Diaspora in the XX – the beginning of XXI centuries. *Culture and arts in the educational process of the modernity: collective monograph* / A. I. Dushniy, V. G. Dutchak, Yu. Medvedyk, I. O. Stashevska, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 17–37. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-143-8/17-37>